

УДК [94:37.018.2] «1921/1939»

О. П. Степанчук

**«РЕВІНДИКАЦІЙНО-ПОЛОНІЗАЦІЙНА» АКЦІЯ ПОЛЬСЬКОГО
УРЯДУ В 1920 – 1930-Х РОКАХ НА ХОЛМЩИНІ**

Питання перерозподілу майна («ревіндикації») Православної церкви в Польщі в міжвоєнний період набуло подвійного значення: окрім перерозподілу на користь держави нерухомого церковного майна, (земля, споруди та інше), більш важливим, з точки зору влади і польського суспільства, став «перерозподіл християнських душ», які, на їхню думку, «заблукали» і конче потребували повернення до лона католицизму. Це «навернення» стало синонімом полонізації, бо вважалось, що «...найпевніший спосіб полонізації є прийняття католицизму латинського обряду» [1, с. 197–198].

Проблеми Православної церкви в Польщі в міжвоєнний період дослідив О. Купранець [2], важливими стали також дослідження Ю. Макара [3], Є. Пастернака [4] та П. Костика [5].

Ідеєю полонізації була пронизана вся тогочасна національна політика польського уряду, а після 1935 р. цей процес набув нових форм і набагато ширшого розмаху. Всі можливі засоби консолідації суспільства і створення унітарної держави польською владою були вже вичерпані і не принесли бажаного результату. Тому вище командування Війська Польського, яке фактично керувало державою, прийняло рішення про радикалізацію національної політики і насильницьке переведення українського населення на римо-католицизм. З цією метою було створено ряд громадських польських організацій. Серед тих, які займались практичною реалізацією намічених планів, чільне місце зайняв Секретаріат порозуміння польських організацій суспільних (СППОС). Ця організація в своєму складі мала комісію в справах віросповідання, яка безпосередньо займалась «крадіжкою душ», тобто «ревіндукувала» те, що українські священники нібито «безправно» вписали до метричних книг.

Головна роль у проведенні ревіндикаційно-полонізаційної акції відводилась тим організаціям, які мали безпосередній контакт з сільським населенням, зокрема «Матір шкільна» та «Союз польських вчителів». Вчителі повинні були переконати, закріпити нові погляди та підготувати все до формального акту переходу в католицизм. Цієї мети вони могли досить легко досягти, бо на той час українських вчителів залишилось надзвичайно мало, навчання в школах велось польською мовою, навіть викладання релігії українською мовою на терені Холмщини не допускалось [2, с. 109].

До реалізації ревіндикаційно-полонізаційної програми у Люблінському воєводстві приступили в грудні 1936 р. При штабі командувача військовим округом (Люблін) 11 грудня 1936 р. був створений Координаційний комітет під керівництвом командуючого ген. М. Сморовінського, який розповсюджував свою діяльність на 5 південно-східних повітів Люблінського воєводства (Холмщина) та Волинське воєводство. Виконавчим органом комітету був штаб Окремої референтури військової безпеки (ДОК-П), яким керував підполковник З. Крогульський. Керівником ревіндикаційно-полонізаційної акції на Холмщині був призначений командир 3-ої дивізії піхоти Легіонів ген. Бр. Ольбрихт. З 21 травня 1938 р. керівником акції став новопризначений командир дивізії полк. М. Турковський. Координаційний комітет мав у кожному повітовому місті Люблінського воєводства свої місцеві філії, які розташовувались у приміщеннях військових частин, а командири тих гарнізонів ставали керівниками акції на місцях [6, к. 3–5].

До складу комітету було залучено представників понад 20-ти польських громадських організацій, серед яких своїми шовіністичними поглядами вирізнялись «Союз польського харцерства» та «Стрілецький союз». В роботі комітету також брали участь представники воєводської адміністрації та професори Люблінського католицького університету. Члени комітету вважали, що на терені Холмщини завжди були тільки поляки і католики, а православ'є постало в результаті русифікаторської діяльності окупантів. Отже настав час повернутись до попереднього стану. Православне духовенство, на їх думку, діє на шкоду державі, зміцнюючи «руськість» своїх вірних, а це мусить зустріти контрзаходи влади і свідомого польського суспільства [1, с. 230].

За вказівкою Координаційного комітету місцеві польські громадські організації почали активно виступати з різних приводів, вимагаючи змінити назви місцевостей, полонізації православ'я і т.п. Ось декілька прикладів такої «низової ініціативи»: білгорайський староста наказав православним священикам, під загрозою виселення з території повіту, відправляти богослужіння та проповідувати виключно польською мовою. Зібравши по два представники від кожного села, староста заявив їм, що у випадку, коли їхні священики будуть говорити з вірними українською мовою під час церковної відправи, церкви у їхніх селах будуть негайно ліквідовані [7, с. 8].

Староста Грубешівського повіту С. Марек наказав негайно змінити старі українські назви населених пунктів на нові, польські. Таким чином, село Берестя було перейменоване на «Бжестя Грубешовскі», село Богородиця дістало назву «Маршалково» тощо. Солтиси перейменованих сіл повинні були виготовити нові дороговкази, а священики мали вживати нові назви у метричних записах [8, с. 3].

Комітет прийняв до уваги рекомендації Люблінського воєводи С. Ружницького, що: «...не треба творити великого ажіотажу навколо справ меншостей. Всілякі з'їзди, конференції, збори тільки спричинять

певний відгук в терені і можуть спричинити підвищення уваги противної сторони» [9, с. 284–285]. Тому перших шість місяців після початку активних дій ніхто не знав, хто керує акцією, бо урядовці всіх рівнів заперечували будь-яку свою участь в ній.

Місцева польська адміністрація надавала ревіндикаційно-полонізаційній акції на Холмщині: «...спонтанного характеру, аби в суспільстві створилось переконання, що українське православне населення приймає римо-католицизм і польську національність цілком свідомо і добровільно з вищих духовних мотивів» [2, с. 108].

Насправді урядовці державної адміністрації часто погрожували селянам, що в разі якщо населення не захоче добровільно перейти в лоно Католицької церкви і записатись поляками, будуть викликані каральні загони поліції і армії. В тогочасних умовах життя ці погрози мали цілком реальне підґрунтя. Де не допомагали погрози, застосовувались методи шантажу і умовляння: селянам обіцяли, що при розподілі землі кращі землі дістануться католикам і полякам, що вони будуть мати гарну роботу, а на старість солідні пенсії. Якщо ж не погодяться «навернутись», то будуть вважатись ворогами держави, які не можуть користуватись з усіх її благ [10, с. 2].

Щоправда, подекуди ця акція проводилась досить формально – тому, хто «навертався», просто видавали для підпису спеціально надрукований формуляр [11, с. 4]. З іншого боку, це свідчить про те, що справа була «поставлена на потік» і такий підхід позбавляв урядовців від зайвого клопоту.

Щоб змусити українське населення до переходу на католицизм, члени польських шовіністичних організацій, відчуваючи підтримку місцевої влади, особливо в Грубешівському і Томашівському повітах, нападали на селян, нищили їхнє майно. Під впливом терору озброєних банд «кракусів» та тиску адміністрації, задля збереження свого майна і життя, влітку 1938 р. мешканці українських православних сіл майже у повному складі переходили на католицизм. Українське населення, не маючи ніякої підтримки, перебувало у стані повної депресії. Найменш стійка, у плані віри, його частина погоджувалась перейти на католицизм, але згодом, коли вони дізнались, що ніхто не мав права нікого примушувати, повернулись до свого православ'я [12, с. 5].

Навіть за таких жахливих умов життя, тільки 10% православних, за офіційними даними, головним чином в Томашівському, Білгорайському і Грубешівському повітах, перейшли на римо-католицизм. В Замойському повіті на католицизм перейшли всього біля 289 осіб, або 4,8% православних того регіону [13, с. 201].

Полонізація українського населення в освітній сфері і суспільному житті йшла повним ходом, але залишилась іще духовна сфера – Православна церква. На її полонізацію, яка мала охопити всі ділянки церковно-суспільного життя, насамперед проповідництво, богослужіння

та внутрішнє церковне діловодство, введення григоріанського календаря та інше, були спрямовані зусилля польської державної адміністрації в другій половині 1930-х років.

Внутрішній устрій Православної церкви в Польщі сприяв виникненню полонізаційних тенденцій навіть без втручання уряду. Вище духовенство, що цілком складалось з росіян, заради самозбереження робило вигляд, що церква активно полонізується. Свою лояльність до польської держави та «польський патріотизм» православні ієрархи інколи виявляли навіть більше, ніж католицькі єпископи. Наприклад, митрополит Діонісій в своєму Пастирському посланні (польською, білоруською, російською і українською мовами) від 5-го листопада 1933 р. з нагоди 15-річчя незалежності Польщі, закликав православних, щоб вони урочисто дякували Богові за ласку воскресіння Польщі [2, с. 194]. Видання цього послання було тим дивнішим, що польські єпископи нічого подібного не робили.

Під час виборів до Сейму православний єпископат закликав духовенство і вірних голосувати за проурядових і пропольських кандидатів. Всі урядові починання, наприклад, різноманітні державні позики, пожертвування на користь держави, знаходили його підтримку. Ієрархи сподівались такими діями здобути собі довір'я уряду і симпатії польського суспільства.

Однак польське суспільство розцінювало дії православних єпископів зовсім не так, як вони сподівались. Наприклад, журнал «Орієнс» в №2 за 1936 рік писав: «...поляки можуть сказати тільки одне, якщо ці прояви є щирі і спонтанні, то треба це вважати за великий доказ революції в психіці керівних сфер Православної Церкви, бо серед них у переважаючій ще більшості є люди, що в своєму часі палали ненавистю й погордою до всього, що польське [...] Перехід з московської «чорної сотні» до польського патріотизму мусів, і то безумовно, коштувати багато праці й духовної боротьби» [2, с. 195].

Згідно з розпорядженням митрополита Діонісія, спеціальна комісія, складена з професорів православного факультету Варшавського університету, почала переклад богослужбових книг на польську мову. Невдовзі сам митрополит відслужив молебень по-польськи 11 листопада 1936 р. з нагоди річниці незалежності Польщі [2, с. 197].

Нижчий православний клір, беручи приклад зі своїх ієрархів, теж намагався ввести в церквах богослужіння на польській мові. Наприклад, на деканальному зібранні в Томашеві Люблінському на Холмщині, православні духовні просили митрополита Діонісія, щоб той дозволив у дні державних свят Польщі служити літургію польською мовою, бо це було б приємніше польським місцевим урядовцям, які в такі дні приходять до церкви.

Навіть деякі польські газети засудили таку полонізаційну політику православних церковних кіл, вважаючи, що вона може викликати тільки

безбожницький рух: «...а нам у кожному разі краще православного як безбожника» [2, с. 198].

На іншому деканальному зібранні після прочитання постанови Синоду щодо вживання в проповідях мови місцевого населення, головуєчий отець Билінський інтерпретував її на свій лад і зауважив, що потрібно вживати тільки польську мову. Сам о. Билінський на Різдво почав проповідувати польською мовою, але люди, почувши це, вийшли з церкви. В інших парафіях вірні погрожували, що перейдуть до баптистів, якщо священники й надалі будуть проповідувати по-польськи. Значний спротив православного населення змусив священників повернутись до вживання церковно-слов'янської або української мови [14, с. 6].

Навіть друкований орган православних русофілів «Русській голос» піддав критиці колонізаційну діяльність вищого духовенства Православної церкви у Польщі і зокрема митрополита Діонісія. В номері від 3 квітня 1937 р. згадувалось, як митрополит у своїх закордонних поїздках промовляв польською мовою і від імені польського народу. Автор статті нагадував йому, що він всього лиш польський громадянин, але «істинно-руській» по національності і є головою Церкви, яка не є державною інституцією, а склад самої церкви творять українці, росіяни і білоруси [15, с. 4].

До 1937 р. польський уряд вів досить помірковану політику щодо Православної церкви, маючи надію, що її ієрархія сама проведе колонізацію. Але, переконавшись у протилежному, уряд вжив рішучих заходів: православним священникам було наказано, щоб вони правили та проповідували тільки польською мовою. Внутрішнє церковне листування і звертання священників до вірних повинно було бути на такій же мові. Жодного спротиву такій політиці польського уряду з боку єпископату Православної церкви не було, бо він сам своїми діями підготував для повної колонізації сприятливий ґрунт [2, с. 201].

В такому внутрішньому стані Православна церква в Польщі і українське православне населення сприйняли в 1938 р. новий потужний натиск польської влади – ревіндикацію і знесення церков.

Як вже зазначалось, молода Польська держава ще в кінці 1918 р. конфіскувала на свою користь біля 20000 гектарів землі, яка належала Православній церкві. В 1914 р. на території Холмщини діяло 389 православних храмів, а на початку 1920-х років у православних залишилось лише 51, інші були знищені під час війни або перероблені на костели, чи стояли замкнені [4, с. 227]. Надалі процес вилучення церковного майна набував все більшого розмаху і нарешті досяг свого апогею в 1938 р.

Ще з часів панування царської Росії та ліквідації Греко-католицької Церкви в кінці XIX ст. на території Холмщини залишилось понад 120 колишніх уніатських храмів і каплиць, які стояли замкнені і не використовувались для релігійних потреб. Окрім того, місцева

адміністрація з початку 1938 р. замикала і опечатувала діючі православні церкви: в Білгорайському повіті – 6, Володавському – 4, Грубешівському – 6, Томашівському – 8, Холмському – 11 церков. Загалом, лише за півроку з січня по червень, було замкнено 35 церков [5, с. 35].

Польський уряд і Католицька церква вели переговори щодо цього майна і прийшли до згоди передати його Католицькій церкві. Однак вона цього не потребувала, бо в деяких селах, де знаходились ці церкви, взагалі не було католиків, або було недостатньо для створення нових католицьких парафій. Зате Православна церква, у якій польський уряд часто конфіскував храми, потребувала значну їх кількість. Митрополит Діонісій звертався з цього приводу до уряду Польщі і йому було обіцяно, що православним буде повернено близько 50 культових споруд [2, с. 154].

Звістки про це швидко розповсюдились серед польських колоністів і осадників на Холмщині та викликали серед них обурення і хвилювання, бо часто поля так звані «кресових поляків» були частками колишньої церковної землі, а самі замкнені церкви стояли посеред їхніх наділів.

Звичайно, початок акції і подальший її розвиток був зумовлений виключно діяльністю Координаційного комітету, а «хвилювання» кресових поляків і замасковані дії місцевої польської адміністрації були лише виконанням його вказівок.

В квітні-травні 1938 р. поліція, а часом навіть самоуправники з числа місцевих польських шовіністів, за мовчазною згодою, або навіть участю, гмінних урядників, опечатували ту чи іншу церкву і забирали ключі, не даючи ніяких пояснень своїм діям. Саме так, наприклад, відбувалось в Замості, де було зібране антиправославне віче, в якому активну участь взяли віцебурмістр Новацький, адвокат Кравзе, викладач гімназії Міллер та члени «Союзу оборонців вітчизни» і «Стрілецького союзу» [16, с. 4].

Дуже велику роль у розпалюванні ворожнечі та конфронтації між польським та українським населенням відігравала польська преса, яка своїми публікаціями збурювала польське суспільство Люблінського воєводства, закликаючи його протидіяти «українській православній небезпеці». Газета «Ілюстрований кур'єр щоденний» писала в №№129–130 за 1938 рік: «...На шляху минаємо церкви, що стоять на горбах, панюшаться над околицею. Це символи окупації, найчастіше перероблені з римо-католицьких церков [...]. В 1921 році польський уряд наложив печатки на 74 церкви Холмщини на знак, що ці явні сліди насильства не можуть служити далі як місце молитви [...]. Переробити ті церкви на костели, навіть розібрати на цеглу...[...]. Маємо повне право до ревіндикації, чи до того, щоб усунути сліди окупації...» [17, с. 2]. В польській газеті, яка видавалась в Холмському повіті, «Хроніка надбужанська» від 10 травня 1938 р. в передовій статті був уміщений заклик: «...домагаймося польських православних духовних на території

нашого повіту; польських проповідей в православних церквах; вимагаймо ліквідації замкнених церков, котрі своїм існуванням збурюють добрі стосунки римо-католицького і православного населення» [18, с. 36].

Нарешті після проведеної підготовки польського суспільства, в червні–липні 1938 р. почалась акція брутального нищення «зайвих» церков на Холмщині, яка: «...викликала на тих теренах атмосферу релігійної війни» [19, с. 128]. За даними Люблінського воєводського управління, було знищено 127 об'єктів православного релігійного культу [20, с. 73]. За іншими даними, були ліквідовані 167 православні святині [3, с. 158]. Накази про знесення церков віддавали старости повітів за вказівкою Координаційного комітету. Руйнування здійснювалось польською молоддю, членами «Союзу сторожі землі» та армійськими відділами саперів під охороною поліції.

Надзвичайно великий резонанс викликала справа зносу старовинної православної церкви в селі Щебрешині Замоїського повіту, побудованої в 1148 р. Місцевий польський священник Цєсліцький, адвокат Папроцький та інженер Валігура скликали віче, в якому взяли участь багато інших польських шовіністів. Вони прийняли рішення про знесення церкви і це стало, на їх думку, законною підставою для такої варварської акції.

Проти руйнування церкви виступив навіть місцевий поляк, шанувальник мистецтва та старовини доктор Клюковський. Він зателефонував до замойського старости, а після отримання від нього негативної відповіді, до Люблінського воєводського управління. В результаті з воєводського управління надійшов наказ про припинення знесення церкви, але на той час дах і внутрішнє оздоблення вже були знищені. Церква деякий час іще простояла в такому вигляді, поки її тихо не зруйнували до кінця [4, с. 227].

Потрібно зауважити, що справді культурні і освічені поляки протестували проти варварського і необдуманого нищення православних святинь. Серед таких людей, окрім згаданого доктора Клюковського, був сенатор Лехніцький та поміщики Чекановський і Пйотрковський [21, с. 6]. Вартість знищених культових споруд, серед яких були і будівлі XIV–XVI століть, за підрахунками фахівців становила близько 4 млн. злотих [2, с. 169].

Нищення православних церков і взагалі вся ревіндикаційно-полонізаційна акція викликали хвилю протестів як українського, так і частини польського суспільства. Митрополит Діонісій іще до розгортання акції, в травні 1938 р., домігся аудієнції у президента Польщі. Президент запевнив, що силою свого авторитету не допустить будь-яких зловживань з боку польського суспільства і уряду [22, с. 6]. На жаль, це були тільки запевнення, бо президент тогочасної Польщі не мав реальної влади і виконував тільки представницькі функції.

Міністр віросповідань В. Свентославський відповів митрополиту Діонісію, що особисто він схиляється до прохань православного населення щодо припинення руйнування церков, але рішення в цій справі залежить від прем'єра Славой-Складковського [23, с. 6].

Під час аудієнції митрополита Діонісія у прем'єр-міністра Польщі, останній заявив, що хоча він і поінформований про події на Холмщині, але його владних повноважень недостатньо для припинення акції. Фактичним покровителем діячів «навернення», за його словами, був маршал Е. Ридз-Сміглий. Таким чином, всі надії керівництва Православної церкви на високопосадовців Речіпосполитої Польської виявились марними.

Вища ієрархія Католицької церкви Польщі під час подій на Холмщині не виявляла свого відношення до них. Так само стримано мовчала і католицька преса. Пізніше, вже після припинення ревіндикаційно-полонізаційної акції, участь багатьох католицьких священиків у проти православних вічах, заохочення ними юрби руйнівників католицькі церковні урядовці пояснювали особистими мотивами тих священиків [2, с. 171–172].

Надзвичайну активність в обороні українського населення і Православної церкви виявили в той час українські послы до Сейму Польщі. На сеймовій сесії, яка відбулась 6 липня 1938 р., з різкими протестами виступили послы Волков і Скрипник. Посол докт. С. Баран подав два депутатські запити (6 і 21 липня 1938 р.) на ім'я прем'єра Славой-Складковського. Влітку 1938 р. вийшов друком польською і українською мовою, виданий на кошти УНДО збірник матеріалів про антиукраїнську та антиправославну діяльність польської адміністрації [24, с. 3].

Несподівано подіями на Холмщині зацікавились закордонні держави: радянський посол у Варшаві подав польському уряду ноту протесту проти порушення ним відповідних статей Ризького мирного договору, щодо захисту релігійних і національних прав українського і білоруського народів Польщі. Беручи до уваги і позицію Німеччини, з якою на той час встановились напружені відносини, міністр закордонних справ Польщі полковник Ю. Бек звернувся до міністерства внутрішніх справ з вимогою припинити акцію знесення церков на Холмщині та припинення репресій проти православного населення. Більше того, старости, війти і поліція отримали наказ поінформувати православних українців, які в ході ревіндикаційно-полонізаційної акції вимушені були «навернутись» на католицизм, що вони можуть знову повернутись до православ'я. Саме так вони й не забарились зробити [2, с. 164].

Таким чином, підсумком акції, яка за словами польського історика Р. Торжецького, була наслідком помилкового аналізу ситуації і власних можливостей влади, а головне – проведена в найменш відповідний час, стала однією з багатьох значних помилок польської адміністрації. Залучивши до проведення «ревіндикацій» місцеве польське населення,

військове командування, яке фактично керувало всією акцією, поглибило прірву між поляками і українцями.

Список використаної літератури

1. **Chojnowski A.** Konceptje polstyki narodowosciowej rzadow polskich w latach 1921–1939 / A. Chojnowski. – Wrocław, 1979. – 281 s.
2. **Купранець О.** Православна Церква в міжвоєнній Польщі 1918–1939 рр. / О. Купранець. – Рим : [б.в.], 1974. – 235 с.
3. **Макар Ю.** Мартиролог української Православної церкви на Холмщині і Підляшші / Ю. Макар // Українознавство: Календар-щорічник 2003. – К. : Поліграфкнига, 2002 – С. 157–160.
4. **Пастернак Є.** Нарис історії Холмщини і Підляшшя (Новіші часи) / Є. Пастернак. – Вінніпег; Торонто: Ін-т дослідів Волині, 1969. – 466 с.
5. **Костик П.** Трагічна доля Холмщини і Підляшшя / П. Костик. – Л., 1997 – 51 с.
6. **Centralne Archiwum Wojskowe (CAW), 3 Dywizja piechoty legionow (3 DPL), sygn. 1.313.3.2. – k. 3–5.**
7. **Діло.** – 1938. – № 171 – С. 8.
8. **Нова Зоря.** – 1938. – № 70. – С. 3.
9. **Archiwum Panstwowe w Lublinie, Urzad Wojewodzki Lubelski Wydzial Ogolny (далі – APL, UWL WSP), sygn. 430, s. 284–285.**
10. **Діло.** – 1938. – № 123. – С. 2.
11. **Діло.** – 1938. – № 255. – С. 4.
12. **Діло.** – 1938. – № 59. – С. 5.
13. **Stowecki P.** Nastepcy komendanta. Wojsko a polityka wewnetrzna Druzej Rzeczypospolitej w latach 1936–1939 / P. Stowecki. – W. , 1969. – 379 s.
14. **Діло.** – 1938. – № 76. – С. 6.
15. **Нова Зоря.** – 1937. – № 75. – С. 4.
16. **Діло.** – 1938. – № 79. – С. 4.
17. **Діло.** – 1938. – № 105. – С. 2.
18. **Жуків Б.** Нищення церков на Холмщині в 1938 р. / Б. Жуків. – Краків, 1940. – 28 с.
19. **Chojnowski A.** Ukraina. / A. Chojnowski. – W. , 1997. – 169 s.
20. **APL, UWL WSP, sygn. 183, s. 73.**
21. **Діло.** – 1938. – № 181. – С. 8.
22. **Діло.** – 1938. – № 127. – С. 6.
23. **Діло.** – 1938. – № 145. – С. 6.
24. **Діло.** – 1938. – № 148. – С. 3.

Степанчук О. П. «Ревіндикаційно-полонізаційна» акція польського уряду в 1920 – 1930-х роках на Холмщині

Автор статті досліджує політику польської влади в релігійно-церковній сфері в міжвоєнний період. Особливу увагу автор приділяє питанню перерозподілу церковної власності, руйнуванню православних святинь на Холмщині та окатоличенню українського населення. Автор доходить висновку, що «ревіндикаційно-полонізаційна акція» була проведена в найменш відповідний час і стала однією з багатьох значних помилок польської адміністрації, оскільки поглибила прірву між поляками і українцями.

Ключові слова: полонізація, ревіндикація, осадництво.

Степанчук О. П. «Ревиндикационно-полонизационная» акция польской власти в 1920 – 1930-х годах на Холмщине

Автор статьи исследует политику польской власти в религиозно-церковной сфере в межвоенный период. Особое внимание автор уделяет вопросу перераспределения церковной собственности, разрушению православных святынь на Холмщине и окатоличиванию украинского населения. Автор приходит к выводу, что «ревиндикационно-полонизационная акция» была проведена в наиболее неподходящее время и стала одной из многих значительных ошибок польской администрации, поскольку углубила пропасть между поляками и украинцами.

Ключевые слова: полонизация, ревиндикация, осадничество.

Stepanchuk O. P. «Revindicationely-Polonization» Action of the Polish Government at Holmshchyna during 1920 – 1930

The author of this article analyses the religion policy of the Polish Government according to Ukrainian national minority of Holmschina during 1920 – 1930; explores the situation of Polish-Ukrainian interethnic relations on the territory of the Lublin's district during the interwar period. The author gives main attention to the questions of redistribution of the properties and destruction of sacral buildings of Orthodox Church in Poland. The author makes the conclusion that this action was carried out in more appropriative time and was one of the most mistakes of the Polish administration. It only aggravated contradictions between the Ukrainians and the Polish.

Key words: polonization, colonization, revindication.

Стаття надійшла до редакції 5.11.2012 р.

Прийнято до друку 29.11.2012 р.

Рецензент – к. іст. н., доц. Бульвінський А. Г.